

УДК 64.044.2:364.442

*Ю. В. ГОРЕМИКІНА,
Інститут демографії та
соціальних досліджень НАН України*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Постановка проблеми. Система надання соціальних послуг, частиною якої є недержавні організації (НДО), перебуває в Україні на початковому етапі свого розвитку і потребує подальшої адаптації до потреб населення.

Оптимізувати її можна за рахунок впровадження нових механізмів взаємодії державного та недержавного секторів, використання наявних ресурсів і потенціалу НДО, які надають соціальні послуги у громаді. Недержавний сектор цілком спроможний взяти на себе значну частину функцій із надання соціальних послуг на місцевому рівні.

Недержавний сектор швидше реагує на зміни в соціальній політиці та в потребах громадян і здатний забезпечити ефективнішу роботу з клієнтами. Тому необхідно більше використовувати потенціал третього сектору. Однак це видається не реалістичним без аналізу та вирішення основних проблем розвитку НДО на державному рівні. Особливої уваги потребує розв'язання проблем недержавних надавачів соціальних послуг, оскільки цього вимагає шлях реформування системи соціальних послуг, який обрала Україна.

Аналіз останніх досліджень. Питання розвитку недержавного сектору у сфері надання соціальних послуг розглядали такі автори, як : Т. Семигіна, Л. Сідельнік, Л. Паливода, О. Кікоть. Тему недержавних організацій і соціального розвитку також висвітлював В. Новіков. В. Звонар досліджував перспективи активізації діяльності громадських організацій в Україні. Значний науковий і практичний внесок у справу розвитку соціальних послуг у «третьому секторі» зробив Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ).

Метою даного дослідження є визначення основних проблем НДО у сфері надання соціальних послуг в Україні, окреслення перспектив роботи недержавних надавачів соціальних послуг.

Виклад основного матеріалу. Суспільним еталоном для будь-якої країни є громадянське суспільство, у якому влада поважає та захищає права та інтереси громадян, їх честь та гідність, дослухається до громадської думки. Україна також прагне побудувати власне громадянське суспільство, важливим інструментом чого є «третій сектор» з усією сукупністю організацій, що його утворюють і за якими ще з початку 1990-х років закрі-

пився термін «недержавні». Недержавні організації (НДО) – будь-які організації, які не є частиною державних структур. На практиці, особливо в контексті соціальної політики і соціальної роботи цей термін вживають для позначення громадських чи благодійних організацій, тобто неприбуткових організацій, які не представляють приватний бізнес і працюють, щоб служити громадським інтересам.

Структура недержавних організацій досить різноманітна. В. Новіков поділяє організації, які представляють громадянське суспільство, на 4 групи : система органів соціального партнерства, соціального страхування, кооперативи (в основному споживчі кооперації), благодійні та неурядові організації. До сфери органів громадянського суспільства Новіков відносить також галузеві спеціальні та місцеві цільові і позабюджетні фонди, що мають соціальну спрямованість і не є юридичними особами. Маючи статус неприбуткових організацій, вони виступають на ринку як специфічні фінансові інститути [4].

У цій структурі своє важливе для суспільства місце посідають недержавні організації, що надають соціальні послуги. Зазвичай подібні НДО створюються для надання потрібної послуги чи розв'язання особливого соціального питання, можуть мати регіональний, національний чи інтернаціональний рівень [5, с. 123].

У Законі «Про соціальні послуги» визначено, що надавати соціальні послуги можуть не лише державні, а й недержавні організації. До недержавних надавачів соціальних послуг Закон відносить “громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов’язана з наданням соціальних послуг” [1].

На 1 січня 2007 року в Україні було зареєстровано понад 130000 недержавних об’єднань. Із них громадських організацій – 50706, благодійних організацій – 10319, релігійних організацій – 19706. Інші – це кредитні та споживчі спілки, політичні партії, об’єднання співвласників багатоквартирних будинків та ін. Окрім того, до недержавного сектору можна віднести 4510 підприємств та об’єднань громадян [3].

Як правило, у статутах громадських організацій та благодійних фондів основними видами діяльності визначено такі, як представлення інтересів і допомога своїм членам або благодійницька діяльність. Найбільш типовими видами діяльності вітчизняних НДО є захист прав та інтересів окремих соціальних груп людей, лобювання, проведення тренінгів та надання консультацій, просвіта та поширення інформації для населення, вирішення соціальних питань, освітня діяльність.

Незважаючи на зростання їх активності, більшість недержавних організацій в Україні мають певні труднощі із виконанням своїх функцій, пов’язані із: 1) відсутністю регулярного фінансування; 2) недостатністю відповідних навичок та кваліфікації у лідерів і працівників; 3) проблемами з навчанням та підвищенням кваліфікації працівників; 4) низькою активністю і низьким рівнем довіри до послуг НДО з боку громади; 5) недостатньою відкритістю влади й бажанням співпрацювати з НДО.

Проведене Світовим банком опитування 603 респондентів – представників широкого спектра недержавних організацій фіксує низку важливих особливостей українських НДО [7, с. 23] : 1) найпоширенішим типом діяльності серед опитаних НДО є розробка та реалізація освітніх та навчальних програм; 2) значна кількість НДО діють на обласному і нижчому рівнях і лише небагато – на загальнодержавному рівні (за даними Світового банку, діяльність близько 85% НДО України зосереджено на рівні міст, районів та областей, тільки 1 з 10 організацій віднесла себе до загальнодержавних. 5% відсотків повідомили, що входять до міжнародної мережі НДО); 3) відмінності між приватнокорисними та суспільно корисними організаціями простежуються слабо; більшість опитаних НДО заявили про своє “несуворе та ліберальне ставлення до членства і його структури”; 4) близько 50%

НДО не мають штату, який би працював на постійній основі; 5) головними джерелами фінансування є членські внески, пожертви місцевих приватних підприємств і гранти міжнародних донорів; 6) серед головних проблем, що заважають розвитку і стабільності НДО, названо фінансові, за якими йдуть відсутність ефективної системи поінформування про проекти і програми та юридичні проблеми у зв'язку із законодавством у сфері НДО.

В Україні лише приблизно 30% недержавних організацій, які вирішують соціальні проблеми, отримують фінансову підтримку від органів влади (частка такого фінансування в їх загальному бюджеті становить від 9 до 11%). 10% – мають доходи від комерційної діяльності, наприклад соціального підприємництва. Частка доходів від такої діяльності складає в середньому 4% бюджету організації [2].

Відповідно до статті 8 вищезгаданого Закону «Про соціальні послуги» “недержавні суб’єкти, що бажають надавати соціальні послуги на професійній основі за рахунок власних коштів, залучених коштів або коштів державного чи місцевого бюджетів, надають їх на підставі ліцензії в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України” [1]. Порядок отримання ліцензій на здійснення професійної діяльності з надання соціальних послуг визначається Законом “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III. Недержавні суб’єкти самостійно обирають форми, методи та види послуг, які вони надають. Також немає законодавчих обмежень щодо джерел фінансування діяльності з надання соціальних послуг. Такими джерелами можуть виступати кошти державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, кошти підприємств, установ та організацій, плати за соціальні послуги, кошти благодійної допомоги (пожертвувальні), кошти одержувачів соціальних послуг та інших джерел [3].

Стаття 13 Закону регулює порядок співробітництва між державними та недержавними структурами, а також органами державної влади та місцевого самоврядування. Згідно з цією статтею у разі залучення бюджетних коштів до фінансування соціальних послуг, які надають недержавні суб’єкти чи фізичні особи, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування на конкурсній основі повинні укладати з суб’єктами, що надають соціальні послуги, договір щодо умов фінансування та вимоги до обсягу, порядку та якості надання соціальних послуг [1]. Правила організації та проведення конкурсу на залучення бюджетних коштів для надання соціальних послуг встановив Кабінет Міністрів України Постановою від 29.04.2004 р. № 559. У разі укладання договору на залучення бюджетних коштів до фінансування соціальних послуг з недержавними суб’єктами, які перемогли у конкурсі, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування здійснюють контроль за цільовим використанням бюджетних коштів та якістю надання послуг.

Наказом Міністерства праці та соціальної політики від 06.09.2004 р. за № 1099/9698 визначено критерії, за якими держава може надавати бюджетні кошти недержавним суб’єктам після проведення конкурсів. Так, недержавний суб’єкт має відповідати таким критеріям: 1) наявність права на надання соціальних послуг на професійній основі (ліцензії); 2) фінансова спроможність, що, серед іншого, передбачає можливість надання послуг за власний рахунок з подальшим відшкодуванням витрат, а також наявність необхідної матеріально-технічної бази; 3) досвід надання соціальних послуг; 4) рівень кваліфікації персоналу; 5) показники соціальних послуг, такі як: кількість клієнтів, нормативи робочого часу персоналу на одного клієнта, види соціальних послуг; 6) ціна соціальних послуг.

Чіткі критерії дають змогу вибрати найбільш досвідчених та професійних постачальників серед організацій-претендентів.

Прагнення відповідати певним критеріям та мінімальним стандартам для отримання ліцензії є стимулом для НДО підвищувати якість послуг та професіоналізм. Однак для більш якісного відбору, окрім фінансової спроможності та кваліфікації персоналу, критерії повинні стосуватися також управління послугами, досвіду роботи з бюджетними коштами, показників якості та ефективності надання послуг.

Матеріальні ресурси є важливою складовою спроможності організації надавати послуги. Більшість українських НДО мають власне, орендоване або надане в безоплатне користування приміщення, достатньо високий рівень забезпечення меблями, офісною технікою, сучасними інформаційними технологіями. ТЦ “Каунтерпарт” повідомляє, що 95% опитаних НДО користуються офісними приміщеннями на безоплатній або орендній основі, 13% мають власне приміщення, 75% забезпечені комп’ютерами, 65% мають електронну пошту та(або) доступ до Інтернету. За інформацією, отриманою Світовим банком, 75% НДО в Україні мають приміщення, але сучасне офісне устаткування є лише у 50%. Разом з тим багато організацій, розташованих поза великими адміністративними центрами, особливо ті, що є соціально орієнтованими, не мають ані приміщення, ані офісного устаткування [7, с. 29].

Аналізуючи особливості фінансового стану недержавних організацій в Україні, слід звернути увагу на те, що їх становлення великою мірою відбувалося завдяки участі міжнародних донорів. Найпотужніші на сьогодні недержавні організації – це такі, що мали вагому і багаторічну підтримку міжнародних фондів і міжнародних партнерів. Ці організації мають матеріальну базу і штатних працівників, сучасні засоби зв’язку, ефективний менеджмент. За даними досліджень Світового Банку (2003) та Творчого центру „Каунтерпарт” (2006), гранти міжнародних донорів становлять «левоу» частку фінансування НДО (60 – 68%). Останніми роками спостерігається тенденція до зростання частки фінансування з місцевих джерел (органів влади, бізнесу, приватних фондів). Більшість НДО демонструють свою активну співпрацю з органами влади, особливо на місцевому рівні. Водночас є й певні перешкоди для такої співпраці, серед яких: небажання частини органів влади співпрацювати з НДО, відсутність ефективних механізмів фінансування недержавних соціальних послуг [3].

У розвинених країнах ситуація інша. Неурядові сервісні організації у Великобританії отримують від держави 26% фінансування (власних доходів до – 35%), НДО Фінляндії – до 57% (до 38% – власних доходів). У Німеччині функції надання соціальних послуг передані недержавним суб’єктам, і тому зрозуміло, що відсоток державного фінансування НДО у цій країні достатньо високий – 83%, власні доходи становлять 10% від загального бюджету організації.

В Україні є кілька способів державного фінансування послуг, які надаються НДО: закупівля державою послуг; державні субсидії, гранти на виконання соціальних проектів; соціальне контрагування (замовлення виконання програми із надання соціальних послуг).

Розвинуті країни (наприклад, Нідерланди, Польща, США) надали перевагу механізму закупівлі соціальних послуг у недержавних організацій, а не прямому наданню державою цих послуг громадянам. Державні закупівлі соціальних послуг у недержавних надавачів чинним вітчизняним законодавством не передбачені. Винятком можна вважати лише підприємства та громадські організації інвалідів, у яких держава купує певні товари, роботи чи послуги. При цьому вищезгаданим установам надаються законодавчі преференції у тендерах перед іншими виробниками. Проте майже відсутні державні закупівлі соціальних послуг – не лише законодавча прогалина, більшість недержавних об’єднань сьогодні не готові конкурувати з комерційним сектором у рівних тендерних умовах.

Найпоширенішим в Україні механізмом державної підтримки НДО є субсидії, які надаються організаціям на їх статутну діяльність. Субсидіювання як механізм державної підтримки виражається у безоплатному (або на пільгових умовах) наданні матеріальних засобів – приміщення, обладнання, пільгові умови оренди приміщень чи землі.

Субсидії надають за визначеними державою критеріями. Фактично – лише окремим організаціям, до яких належать, зазвичай, всеукраїнські громадські організації інвалідів, ветеранів, всеукраїнські молодіжні організації. Розмір підтримки, як правило, визначається відповідно до операційних витрат організації, проведення окремих масових заходів, зборів, форумів. У 2006 році обсяг фінансування, спрямованого на підтримку цих організацій, становив 42 млн. грн., у 2007 році – 59,8 млн. грн. Окрім того, державне фінансування мають фізкультурно-спортивні недержавні організації, різні творчі спілки. На практиці субсидії отримують одні й ті ж самі організації [3].

На жаль, об'єктивні процедури для визначення НДО, котрі можуть отримати державну підтримку, і критерії оцінки ефективності державного субсидіювання в Україні поки що відсутні. Надання субсидій – не найефективніший спосіб підтримки недержавних об'єднань, оскільки процедури розподілу державних субсидій та їх призначення не досягають бажаних цілей щодо зменшення гостроти соціальних проблем у громадах. Тому, разом з підтримкою недержавних організацій у вигляді субсидій, деякі місцеві органи влади окремо виділяють кошти на конкурси соціальних проектів. Також місцеві бюджети містять статті видатків на виконання соціальних програм в окремих напрямках діяльності щодо дітей, молоді, жінок, окремих категорій інвалідів. У рамках цих програм здійснюється і фінансування недержавних організацій, які надають послуги зазначеним категоріям населення.

Крім субсидій, механізмом державної підтримки НДО може бути надання грантів на виконання одноразових соціальних проектів. Однак цей механізм можливо реалізувати лише за таких умов: 1) наявність достатньої кількості фінансових ресурсів у місцевих бюджетах; 2) організація повною мірою має відображати інтереси місцевої влади. Метою надання грантів є сприяння інноваційній діяльності у соціальній сфері, зокрема і галузях молодіжної політики та громадської просвіти.

Найбільш ефективним для підтримки НДО соціальної сфери у країнах Європи та СНД визнане соціальне замовлення. Соціальне замовлення – це комплекс заходів організаційно-правового характеру, спрямованих на реалізацію загальнодержавних та місцевих цільових соціальних програм і соціальних проектів за рахунок бюджетних та інших коштів шляхом укладання соціальних контрактів на конкурсній основі [6, с. 40]. По суті соціальне замовлення є механізмом виявлення й відбору ефективної, раціональної для розв'язання конкретних соціальних проблем громадської ініціативи та забезпечення її подальшої підтримки на основі контракту. Кошти від держави надають після конкурсного розгляду послуг і спроможності НДО щодо вирішення визначених місцевих проблем. Відмінність цього механізму від прямих державних субсидій полягає у цільовому спрямуванні коштів на підтримку послуг організацій.

Соціальне замовлення виконують на підставі договору (соціального контракту), укладеного між замовником, яким виступає орган влади, і виконавцем – переважно не комерційною організацією. Контракт укладається на кілька років і закріплює зобов'язання щодо надання послуг відповідного змісту, обсягу та якості, показники результативності надання послуг. Це дає змогу контролювати якість і оцінити ефективність виконання замовлення. Такий механізм можна вважати поєднанням державних субсидій та закупівлі послуг.

Життєвий цикл соціального замовлення складається з кількох стадій, в ході яких виявляють соціальні проблеми, готують, формують і розміщують соціальне замовлення, а також реалізують його та оцінюють результати.

Стадії соціального замовлення: [6, с. 40–41]

- 1) виявлення та формулювання соціальної проблеми;
- 2) проведення конкурсу серед структурних підрозділів органів влади і некомерційних організацій на розробку найкращих варіантів цільової соціальної програми та на право стати виконавцем розробленої і затвердженої соціальної програми;
- 3) укладання соціального контракту між замовником і виконавцем соціального замовлення;
- 4) здійснення виконавцем при відповідному контролі з боку замовника всіх необхідних процедур для виконання завдань, передбачених умовами соціального контракту;
- 5) здійснення замовником і виконавцем соціального замовлення моніторингу стану цільової соціальної групи.

Соціальне замовлення як механізм розв'язання соціальних проблем є найефективнішим у тих ділянках соціальної сфери, де гострота соціальних проблем є максимальною, і де участь недержавних організацій може бути найбільш корисною. Зазвичай воно поширюється на ті напрями, які не забезпечені у громаді державними соціальними послугами. Найчастіше це стосується таких послуг, як психологічна допомога й підтримка, профілактична робота з групами ризику, робота із сім'ями дітей-інвалідів, організація притулків для бездомних, розподіл гуманітарної допомоги, робота на вулиці з бездомними і безпритульними, надання їм їжі та притулку, організація дозвілля дітей, молоді й інвалідів, активізація громади, робота клубів за інтересами, надання консультацій та інформації, підготовка волонтерів і т. ін. Обсяг фінансової підтримки визначають залежно від прямих витрат на організацію та надання певного обсягу послуг, кількості клієнтів.

В Україні розвиток механізму соціального замовлення було розпочато в Одесі, де у жовтні 1996 року відбулась міжнародна конференція з проблем соціальної допомоги, організована міським Центром соціальної допомоги [6, с. 41].

Соціальне замовлення має забезпечити підвищення ефективності використання бюджетних і позабюджетних коштів, які спрямовуються на розв'язання соціальних проблем міста, сприяти залученню додаткових ресурсів до соціальної сфери, підвищенню адресності та доступності соціальних послуг, адекватному перерозподілу соціальної відповідальності між державою і суспільством, підвищенню довіри населення до влади.

Місцеві бюджети в Україні є, як правило, фінансово обмеженими, тому механізм соціального замовлення визнається більш ефективним та раціональним, ніж субсидії. Переваги замовлення очевидні: гнучкість адміністративних та бюджетних регламентів, відносно низька собівартість, вища ефективність роботи з клієнтами. Завдяки використанню механізму соціального замовлення досягаються економія адміністративних ресурсів та бюджетних коштів органів влади, адже створення та утримання нових інституцій та нового штату працівників обтяжує бюджети, а проста купівля послуг обходиться значно дешевше. Важливо й те, що, у разі не виконання умов чи низької якості послуг, контракт з недержавними надавачами можна розірвати (або подовжити у разі потреби), що неможливо зробити з державною установою.

В Україні лише починають впроваджуватися елементи соціального контракту, які діють у багатьох країнах, де робота в громаді давно стала складовою діяльності соціальних служб і соціальних працівників.

Через слабку методичну базу та відсутність законодавства, недостатній рівень знань і навичок стосовно організації та проведення конкурсів представників органів влади та недержавних надавачів соціальних послуг у нашій країні соціальне замовлення не є достатньо поширеним явищем. Перешкодою для розвитку соціального замовлення наразі

стали і проблеми, пов'язані з вивільненням частини із тих коштів, які призначаються на соціальний захист і соціальне забезпечення, оскільки ці кошти прив'язані до утримання державних установ і закріплені у повноваженнях місцевої влади.

Пріоритетний розвиток закладів у громаді, що досягається відмовою від політики інституалізації, є стимулом для розвитку контрактного принципу відносин між державними органами та НДО у сфері надання соціальних послуг. Про це свідчить міжнародний досвід, однак, в Україні лише невелика кількість організацій справді готові виконувати соціальні контракти і ще менше НДО зможуть отримати соціальне замовлення від держави. Потреба в наявності постійного фінансування стала найбільш гострим і болючим питанням для вітчизняних НДО. Окрім того, проблемою є і недостатній професійний рівень діяльності недержавних організацій: у їх роботі спостерігається низька культура звітності та реалізації договірних зобов'язань, залучення недостатньої кількості кваліфікованих соціальних працівників та менеджерів.

Слід звернути увагу і на те, що в Україні діють особливі чинники, які гальмують розвиток ринку соціальних послуг. Найпомітнішими з них є законодавчі, а саме: недосконалість Закону «Про соціальні послуги», відсутність універсальних стандартів соціальних послуг. Недосконалість Закону «Про соціальні послуги» в першу чергу стосується забезпечення механізмів формування ринку соціальних послуг, зокрема відсутнє чітке визначення видів послуг і їх класифікація з урахуванням таких, які надають НДО.

У Законі також містяться неоднозначні трактування професійної діяльності, визначення суб'єктів ліцензування та ін. Негативно впливає і відсутність універсальних стандартів надання соціальних послуг для забезпечення рівних і єдиних вимог для надавачів соціальних послуг, незалежно від їх форми власності. Чинні державні соціальні стандарти у сфері соціального захисту розроблені як нормативи забезпечення конкретних закладів системи Мінпраці або Мінсім'ямолодьспорту. Кошти плануються з урахуванням витрат, що йдуть на утримання цих закладів. Такі стандарти не передбачають їх застосування суб'єктами недержавної власності.

Українській державі поки що складно прийняти НДО як повноцінних партнерів у сфері надання соціальних послуг та передати їм частину своїх повноважень разом з державними коштами. Водночас такий підхід поступово вичерпується, оскільки окремі недержавні організації вже встигли заслужити довіру та визнання як з боку влади, так і з боку громадян-користувачів, а отже, можна говорити про формування нової тенденції до розширення впливу громадянського суспільства (інституціями якого є НДО) у сфері соціального обслуговування [2].

Найбільш прийнятною в сьогоденних українських соціальних реаліях є комплексна схема, тобто поєднання надання державою соціальних послуг і делегування цього права (щодо окремих видів послуг) НДО на контрактній основі. У перспективі заклади, що перебувають у державній власності, зможуть перейти до комунальної власності, і соціальне замовлення зможе переважати.

Висновки. Україна постала перед необхідністю широкого залучення НДО до надання соціальних послуг. Для реалізації такого соціально-важливого завдання держава має здійснити певні кроки, які наблизили б Україну до європейського соціального простору. Суть цих кроків вбачається у: 1) державному сприянні активному та пріоритетному розвитку послуг у громаді; 2) делегуванні державних повноважень у сфері надання соціальних послуг НДО; 3) розширенні обсягів соціального замовлення; 4) терміновому розв'язанні великої кількості законодавчих колізій, пов'язаних з діяльністю НДО, та удосконаленні нормативно-правової бази; 5) запозичення міжнародного досвіду та схем співпраці НДО з волонтерами.

Якщо окреслені заходи не буде втілено в життя, це істотно сповільнить і, вірогідно, навіть унеможливить подальший розвиток надання соціальних послуг недержавним сектором, оскільки вони відображають основні напрями «Концепції реформування соціальних послуг», визначають перспективи розвитку соціальної сфери в найближчому майбутньому.

Джерела

1. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 № 966-IV.
2. Сідельнік Л. Як залучити громадські організації до надання соціальних послуг // Громадянське суспільство. – 2008. – № 2(4).
[<http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=6032365&mode=thread&order=0&thold=0>]
3. Сідельнік Л. Залучення організацій громадянського суспільства до надання соціальних послуг в Україні. Аналітичний огляд сучасного стану та перспектив [http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=6032293&mode=thread&order=0&thold=0]
4. Новіков В. Н. Недержавні організації і соціальний розвиток // Праця і зарплата. – 1995. – №22 (86). – С.6–7.
5. Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 253 с.
6. Соціальні послуги в Україні : сьогодення та перспективи / Т. В. Семигіна, Т. С. Міщенко, Т. Г. Кіча та ін. – К.: ВК «Зірка», 2007. – 52 с.
7. Сприяння реформі соціальних послуг в Україні. Контракт № CNTR 035289. Законодавчі та податкові аспекти діяльності недержавних організацій як постачальників соціальних послуг. Поліпшення умов участі недержавних організацій у соціальній економіці України. DFID. [fisco-inform.com.ua/download.php]

Анотація. В статті досліджується сучасне становище українських НГО, які займаються наданням соціальних послуг, окреслені основні принципи та напрями їх діяльності, розглянута нормативно-правова база функціонування недержавних організацій, висвітлені проблеми та перспективи розвитку недержавного сектора стосовно надання соціальних послуг.

Summary. In this article the modern state of Ukrainian non-profit organizations, which are engaged in granting of social services is investigated, the basic principles and directions of their activity are outlined, the legislative base of functioning of private non-profit establishments is viewed, the problems and prospects of development of the non-profit sector concerning granting of social service are widely covered.

Стаття надійшла до редакції журналу 30.10.2009 р.